

Mihai ROMAN – Suzana POPA (CIUCĂ) – Maria ALBĂSTREL (RADU)

Factori determinanți în alegerea destinației de emigrare¹

Introducere

Organizația Internațională pentru Migrație menționează că migrația este unul dintre subiectele globale definitorii ale începutului secolului 21, deoarece din ce în ce mai mulți oameni sunt în mișcare acum decât în orice alt moment din istorie. Migrația internațională a forței de muncă este o componentă importantă a globalizării și a creșterii economice în multe țări slab dezvoltate. Numărul migranților internaționali a crescut mai mult sau mai puțin linear în ultimii 45 de ani de la aproximativ 76 de milioane în 1965 la aproape 215 milioane în 2010 (3% din populația lumii trăiește în afara țării de naștere). Conform Raportului Mondial al Migrației (2010) această cifră ar putea crește la 405 milioane până în 2050 ca rezultat al disparităților geografice din ce în ce mai accentuate, efectele schimbărilor mediului, noilor dinamici politice și economice mondiale, revoluțiile tehnologice și a rețelelor sociale.

În acest context, în articolul de față vom căuta să evidențiem factorii principali ce determină migrația românilor în străinătate, împreună cu o clasificare a principalelor țări către care se îndreaptă românii după anul 1990.

2. Intensitatea fenomenului migraționist în România

Statistic, populația migratoare poate fi privită în legătură directă cu numărul de străini – înregistrați fie ca născuți în străinătate fie de naționalitate străină.

Conform datelor oficiale oferite de Banca Mondială, cel mai mare coridor de migrație al lumii este Mexic - Statele Unite, care a înregistrat 11,6 milioane de migranți în anul 2010. Pe locurile următoare se situează coridoarele din Rusia în Ucraina și din Ucraina în Rusia. Un aspect interesant este că, pentru Europa, dacă excludem ultimele două traiectorii de deplasare, pe primul loc se situează coridorul Turcia - Germania, și pe locurile 2 și 3 se situează România - Italia și România - Spania. În Europa dacă excludem Rusia și Turcia, România se află pe locul doi ca număr de emigranți, după Ucraina. Per total, în Asia Centrală și Europa numărul de emigranți este de 43,1 milioane sau 10,7% din populație, iar numărul de imigranți este de 27,3 milioane sau 6,8% din populație.

Situarea României pe primele locuri în Europa ca număr de emigranți și ca destinații ale remitențelor, se poate explica prin faptul că evoluția economică și socială a României din ultimele două decenii a fost marcată de o scădere tot mai accentuată a potențialului economic național și implicit, a veniturilor unei mari părți a populației, concomitent cu liberalizarea pieței forței de muncă la nivel

¹ Această lucrare a fost susținută de grantul CNCSIS 1829/2008: Efectele migrației forței de muncă și ale modificărilor structurilor demografice asupra creșterii economice.

global, determinând astfel un mare număr de români să își îndrepte atenția spre ocuparea unor locuri de muncă în țările europene dezvoltate.

În raportul pentru România întocmit de OIM (2008) se atestă faptul că migrația este unul dintre cele mai persistente și generalizate fenomene socio-economice ale țării de la căderea comunismului în 1989. De atunci, circa 10-15% din populație a părăsit țara. După revoluție, când barierele de frontieră au căzut, migrația a atins punctul culminant în România, 96,929 de oameni părăsind țara numai în 1990, și aproape 170,000 de persoane au emigrat în primii trei ani. În această etapă fluxurile erau în principal etnice, mai mult de 75% din emigranți erau de etnie germană și restul erau în special cetățeni de naționalitate maghiară sau evrei. Cu toate acestea migrația a fost motivată în principal de factorii economici. La începutul anilor '90, emigranții tineri înalt calificați au obținut rezidențe legale pe termen lung în diferite țări europene și din SUA și Canada. Ulterior, din ce în ce mai multe persoane slab calificate, cu studii elementare din zonele rurale au început să caute oportunități (temporare) de a emigra. În anii ce au urmat, restricțiile vizelor, dificultățile economice și instabilitatea politică au condus la emergența migrației temporare sau circulare ca principal model de emigrație din România. În timpul procesului de tranziție și a restructurării economiei (ce a avut loc între 1990 și 2002), populația angajată a scăzut cu aproape 44%. Mai mult de 3,5 milioane de locuri de muncă au dispărut, cele mai drastice scăderi fiind înregistrate în sectorul industriei unde numărul de locuri de muncă a scăzut la jumătate. În acest context un număr considerabil de români au plecat pentru a căuta beneficii economice în străinătate.

În literatura recentă (Sandu 2010, Roman și Voicu 2010, Horvath 2007) se identifică mai multe etape în istoria migrației României după 1989:

- 1990-1993: emigrarea permanentă în masă a minorităților etnice (germane, maghiare) și a românilor care fugeau de tulburările politice și sărăcie. Mulți dintre aceștia au cerut azil politic în Occident, atingând un nivel de 116.000 de aplicații în anul 1992 (Ethnobarometer 2004);
- 1994-1996: un nivel scăzut al migrației economice românești în Europa de Vest (Italia, Spania), în principal pentru muncă sezonieră sau ilegală, dar și niveluri foarte scăzute ale migrațiilor etnice și ale căutătorilor de azil;
- 1996-2001: dezvoltarea mai multor tendințe în paralel și creșterea emigrării, transformă fenomenul într-unul complex pentru a fi analizat:
 - migrația permanentă s-a aflat în creștere în SUA și Canada, mai mult decât s-a înregistrat migrație legală în țările europene;
 - manifestarea, în special începând cu anul 1999, migrației ilegale, „incomplete” sau circulare către țările europene, pentru muncă ilegală
 - creșterea traficului de migrați, fenomen care se suprapune migrației ilegale, dar se distinge prin violența și abuzul din partea traficantilor/angajatorilor. Acest tip de migrație este considerat a fi întâlnit cu precădere în cazul femeilor.

- din 1999, asistăm la o reducere a numărului acordurilor de recrutare a forței de muncă cu diferite țări europene (Germania, Spania, Portugalia, Italia);
 - un număr restrâns de migranți români care se întorc din Republica Moldova, precum și un aflux puternic a migranților români între Germania și România.
- 2002-2007: eliminarea obligativității vizelor Schengen, un pașaport valid fiind suficient pentru acces, a promovat o creștere rapidă în migrația circulară, chiar și în măsura în care românii care au fost anterior „blocați” în țările Schengen, au putut să se întoarcă în România pentru a intra în sistemul de migrație circulară (Ethnobarometer 2004). Existența posibilității de ședere legală pe o perioadă de trei luni în calitate de turist a condus la dezvoltarea unui sistem sofisticat de migrație circulară, concentrat în primul rând pe destinații precum Italia și Spania (OIM 2005). Această nouă strategie a permis sustragerea de la controlul de pe piața forței de muncă europeană, astfel că migranții ajungeau să lucreze ilegal timp de trei luni, împărțind locurile de muncă cu alți români.
- 2007–până în prezent: asistăm la acces liber pe piața europeană a muncii, fapt care este favorizant atât pentru crearea unei piețe europene a muncii, dar și pentru înregistrarea unor derapaje severe în piețele locale.

Migrația pentru ocuparea forței de muncă a devenit cea mai importantă componentă a migrației românești în ultimii ani. Din punct de vedere demografic, consecințele migrației, atât a celei temporare cât și a celei definitive, sunt semnificative. Tendința de a rămâne definitiv în țările de destinație este bine cunoscută și conduce la pierderi considerabile în rândul populației. Această pierdere are drept consecință diminuarea ritmului de creștere economică sau chiar declinul activității economice. În același timp migrația temporară poate să contribuie la îmbunătățirea aptitudinilor emigrantului în urma experienței câștigate prin munca în străinătate. Transferurile monetare ca urmare a migrației reprezintă cel mai însemnat beneficiu al acesteia, având un rol important în finațarea deficitului de cont curent.. Bani trimiși către gospodării reprezintă surse directe de creștere a venitului, bunăstării lor, ceea ce conduce la creșterea consumului și implicit la reducerea temporară a sărăciei. Aceste sume au capacitatea de a reduce polarizarea socială prin efectele lor de redistribuire. Cu toate acestea, chiar dacă emigranții români pot contribui la dezvoltarea economică a țării, relația lor cu aceasta a fost destul de slabă, majoritatea interacțiunii dintre stat și diaspora rezumându-se numai la propagarea culturii și tradițiilor românești dincolo de granițe.

România este într-o mai mică măsură o țară de destinație. Imigrația era modestă înainte de 2000 și numai accesarea în UE și renașterea economică, alături de deficitul de forță de muncă au convins antreprenorii să considere angajarea unui număr mai mare de muncitori străini. Presupunând un trend susținut de creștere economică, accentuarea deficitului forței de muncă și un proces continuu de îmbătrânire al populației, Comisia Națională de Prognoză estimează că până în 2013-2015, aproximativ 200,000-300,000 de muncitori străini vor intra pe piața muncii din România.

De asemenea România este o țară sursă (și într-o măsură mai mică una de tranzit) în ceea ce privește migrația neregulată. Mai mult, odată cu accesarea în UE, cât și datorită poziționării sale la intersecția

dintre Europa de Est și de Vest și legând sudul Asiei de Nord-Vestul Europei, făcând parte astfel din ruta balcanică a migrației neregulate, este de așteptat ca aceste fluxuri de migratori ce tranzitează sau chiar rămân în România să intensifice.

3. Abordări în literatura de specialitate

Tema migrației și a efectelor acesteia a fost intens dezbătută în literatura de specialitate, odată cu aplicarea unei mari varietăți de metodologii care să cuantifice influența a diferiți factori determinanți asupra migrației, studiată atât din perspectiva numărului de emigranți cât și a remitențelor.

Un studiu amplu al migrației internaționale a fost realizat de Breunig, Cao, Luedtke (2008) prin efectuarea unei analize a migrației bilaterale între toate regiunile lumii utilizând un model generalizat bilinear mixt. În acest studiu sunt testate câteva ipoteze privind factorii economici și politici atât în țara de origine cât și cea de destinație, distanța geografică, factorii istorici (legături coloniale și limbaj comun), nivelul democrației, dezastre naturale și conflicte civile. Analiza empirică presupune modelarea migrației bilaterale din perspectiva numărului total (stocului) de emigranți, în funcție de variabilele explicative dummy (limba comună, legături coloniale, distanța) și caracteristici ale țărilor de origine și destinație (populație, PIB/capita, politică, dezastre naturale și conflictele civile). Din punct de vedere al caracteristicilor țărilor de origine/ de destinație, cea mai mare influență asupra migrației o are populația totală a țării. PIB/capita nu are un efect semnificativ asupra emigrației din țara de origine, ceea ce contrazice ipoteza conform căreia sărăcia este cauza principală a migrației. Pe de altă parte, din punct de vedere al țării de destinație, PIB/capita are un efect semnificativ pozitiv asupra migrației, cu alte cuvinte, un standard ridicat de viață (indicat de PIB/capita) atrage imigranți. Alte rezultate implică regimul din cadrul țării: cu cât o țară este mai democratică cu atât va avea mai mulți emigranți, dar va primi mai puțini imigranți decât o țară mai puțin democratică (concluzie contra-intuitivă descrisă de autori). Dezastrele naturale nu afectează migrația iar conflictele civile au un efect negativ asupra migrației (țările zone de conflict atrag și trimit mai puțini emigranți decât țările fără conflicte). În afară de rezultatul contraintuitiv privind aspectele democratice ale țărilor, restul concluziilor sunt valide și fezabile.

Litan (2009) a analizat relația inversă între remitențe și variabile macroeconomice, mai exact efectele acestor transferuri asupra consumului și investițiilor în cazul României. În studiul efectuat se arată faptul că în România remitențele au un efect pozitiv asupra investițiilor și unul negativ asupra consumului privat. Una din explicațiile teoretice oferite acestor rezultate o constituie ipoteza că transferurile financiare alimentează comportamentul antreprenorial al familiilor emigranților, care își reduc consumul pentru a susține portofoliul de acțiuni inițiat din străinătate (acoperirea costurilor construcției unor case, dezvoltării unei afaceri etc.). Această teorie însă presupune că pentru români de acasă remitențele nu sunt numai transferuri forfetare ci sunt preceptuate ca surse de venit permanente.

Son, Moise și Para (2008) tratează influența potențială a remitențelor românilor asupra creșterii economice a României. În acest articol se arată faptul că legătura dintre PIB/capita și remitențe, la

nivelul Uniunii Europene, este extrem de scăzută². În opoziție cu rezultatele obținute de Litan se arată faptul că remitențele sunt orientate în mare parte către cheltuieli curente stimulând cererea de bunuri și servicii, în principal de import și reducând competitivitatea celor interne.

Un alt studiu interesant pe tema migrației între țări (cross country) a fost efectuat de Cattaneo (2009) care a investigat efectele migrației internaționale asupra sărăciei în țările de origine ale emigranților, căutând să descopere un mecanism selectiv de determinare a deciziilor de migrație. Rezultatele obținute indică faptul că migrația are un efect puternic atenuator asupra sărăciei. Migrația forței de muncă peste hotare, poate fi în detrimentul țării de origine micșorând producția și reducând veniturile totale, însă acest efect are loc numai dacă nu există surplus de forță de muncă. Pe de altă parte, dacă există surplus de input (ceea ce se întâmplă în majoritatea țărilor dezvoltate), resursele umane sărace au un cost de oportunitate scăzut și pierderea productivă datorată emigrației se apropie de 0. Astfel emigrația poate să creeze noi oportunități de investiții ce compensează inputul scăzut de muncă. De asemenea comparând rezultatele pe quintile din populație este sugerat faptul că cei bogați nu emigrează, fiind foarte puțin motivați datorită diferenței scăzute dintre salariile țării de origine și cele de destinație, precum și a costurilor de oportunitate reduse privind migrația.

Un studiu alaborat de Roman și Ileanu (2008), analizează propensitatea emigranților est europeni din Spania de a trimite bani în țara de origine. Cele mai importante concluzii ale studiului sunt următoarele: venitul reprezintă un factor important care influențează pozitiv atât decizia de a remite cât și suma de bani remisă; atașamentul personal față de țara de origine, precum și gradul de integrare în societatea spaniolă sunt de asemenea factori relevanți pentru analiză iar timpul petrecut în Spania este un factor semnificativ care determină în mod negativ tendința de a trimite bani. Factorii demografici, precum: vârsta, sexul sau educația, de cele mai multe ori nu influențează probabilitatea de a remite sau suma remisă.

4. Modelul statistic

4. 1. Variabilele utilizate

Analiza efectuată privește caracteristicile țărilor de destinație ale emigraților români în anul 2009. Țările luate în considerație pentru analiză au fost selectate în raport cu preferințele românilor ce le alegeau ca destinație. Cele 17 state analizate au fost: Austria, Belgia, Canada, Cehia, Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Israel, Italia, Olanda, Portugalia, Spania, Suedia, Elveția, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii.

În analiza efectuată au fost luate în considerare 10 variabile: remitențele românilor din acea țară exprimate în milioane dolari, PIB/capita exprimat în mii dolari PPP, ritmul de creștere economică (RCE), rata inflației (RI), rata șomajului (RS), speranța de viață la naștere (ani) în țara de destinație, numărul (stocul) emigranților de naționalitate română din țara respectivă (exprimat în mii persoane), distanța dintre România și țara respectivă (mii km), o variabilă dummy ce indică apartenența latină a țării de destinație și indicele Gini.

² Coeficientul de determinare R^2 rezultat este extrem de redus (0.0016)

Sursele de date provin de la OECD³, Banca Mondială⁴, EuroStat⁵ și CIA World Factbook⁶ în ceea ce privește indicele Gini.

Remitențele

Variabila remitențe (exprimată în milioane dolari) a fost preluată din publicațiile Băncii Mondiale: The World Bank: Migration and Remittances Factbook pentru anii 2005 și 2009. Conform statisticilor Băncii Mondiale din raportul pe 2010, remitențele pentru România au avut evoluția descrisă în tabelul 1.

Remitențele românilor în perioada 2005-2009

Tabelul 1.

	Ani				
	2005	2006	2007	2008	2009
Remitențe (mil \$)					
Fluxuri interne	4,733	6,718	8,542	9,381	4,928
din care					
Remitențele muncitorilor	3,754	5,509	6,835	7,580	4,207
Compensațiile angajaților	954	1,165	1,626	1,705	651
Transferurile de capital	25	44	81	96	71
Fluxuri externe	33	57	353	664	310
din care					
Remitențele muncitorilor	4	6	289	482	243
Compensațiile angajaților	24	42	55	169	61
Transferurile de capital	6	8	9	13	6

Sursa: The World Bank: Migration and Remittances Factbook 2011 – Romania

Observăm că remitențele în România au atins un maxim în anul 2008 de 9,381 miliarde de dolari (cu 98% mai mult decât în 2005), scăzând apoi în 2009 la 4,928 (cu 90% mai puțin decât în anul precedent). Această creștere exponențială a remitențelor în 2007 și 2008 se explică prin admiterea României în Uniunea Europeană care a facilitat fluxurile monetare între țări precum și accesul românilor în spațiul comunitar, sporind odată cu remitențele și consumul, investițiile și comerțul. Brusca scădere a remitențelor în 2009 s-a datorat crizei financiar-economice mondiale care s-a resimțit și în România printr-o perioadă de declin în ceea ce privește cererea, consumul și investițiile influențând negativ valoarea remitențelor.

PIB/capita, RCE, RI, RS, Speranța de viață la naștere

Pentru variabilele PIB/capita, RCE, RI, RS, Speranța de viață la naștere sursele de date au fost publicații ale Băncii Mondiale: World Development Indicators și Global Development Finance. Acești indicatori au fost incluși în analiză datorită impactului economic potențial asupra migrației românilor. De regulă, oportunitățile economice joacă un rol important în marea majoritate a migrației mondiale

³ <http://stats.oecd.org/Index.aspx>

⁴ <http://databank.worldbank.org/ddp/home.do>

⁵ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tessi190&plugin=1>

⁶ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2172.html>

chiar și când alți factori non-economici sunt deopotrivă de relevanți. Cu alte cuvinte, chiar și atunci când sărăcia nu este un motiv pentru părăsirea unei țări, oportunitățile economice pot influența decizia privind alegerea țării de destinație.

Numărul (stocul) emigranților de naționalitate română

Datele privind numărul de emigranți români din țările incluse în analiză pentru fiecare din cei 5 ani au fost colectate din baza de date privind migrația internațională provenind de la OECD⁷. Conform statisticilor Băncii Mondiale din raportul pe 2010, migrația pentru România a avut următoarea structură:

Emigrație:

- Stocul de emigranți: 2,769.4 mii
- Stocul de emigranți ca procent din populație: 13.1%
- Principalele țări de destinație: Italia, Spania, Ungaria, Israel, S.U.A, Germania, Canada, Austria, Franța și Marea Britanie (incluse în analiză)

Emigrația calificată:

- Rata de emigrație a populației cu studii superioare (post-liceale, universitare): 11,8%
- Rata de emigrație a medicilor: 3,119 sau 6,9% din medicii instruiți în țară (Sursa: Bhargava, Docquier, și Moullan 2010)

Imigrație:

- Stocul de imigranți: 132,8 mii
- Stocul de imigranți ca procent din populație: 0,6%
- Femeile ca procent din imigranți: 51,3%
- Refugiați ca procent din imigranți: 1,3%
- Principalele țări de proveniență: Moldova, Bulgaria, Ucraina, Rusia, Siria, Ungaria, Grecia, Turcia, Italia, Germania

Distanța dintre România și fiecare din țările considerate

Distanța dintre România și fiecare din țările considerate a fost calculată considerând două puncte suficient de apropiate de centrul țărilor și trasând o linie dreaptă între ele, după metoda „as the crow flies”.

⁷ <http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=MIG>

Apartenența latină a țării

În analize a fost inclusă o variabilă dummy în funcție de apartenența latină a limbii vorbite în țara respectivă. Astfel, variabila va lua valoarea 1 în cazul țărilor: Franța, Italia, Portugalia, Spania și 0 pentru restul țărilor.

Prin utilizarea acestei variabile va fi interesant de observat dacă similaritatea limbii generată de un substrat latin comun (ce va spori facilitatea înțelegerii acesteia), constituie un factor cheie în micșorarea barierelor migrației și deci în creșterea numărului de emigranți și implicit a remitențelor acestora.

Indicele Gini

Indicele Gini măsoară gradul în care veniturile (indivizilor sau gospodăriilor), din economia unei țări, se abat de la o distribuție perfect uniformă. Cu alte cuvinte, acest coeficient măsoară nivelul decalajului dintre bogați și săraci, în ceea ce privește venitul (câștigurile) și nu averea (bogăția).

Această variabilă a fost inclusă în analiză pentru a verifica dacă decalajul dintre bogați și săraci în țările de destinație va constitui un factor suficient pentru a stimula sau tempera migrația românilor către acele state.

Ca sursă pentru acest indice au fost prelucrate datele furnizate de EuroStat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tessi190&plugin=1>) și CIA (Central Intelligence Agency – Agenția Centrală de Informații) World Factbook (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2172.html>).

4. 2. Rezultatele obținute

Din analiza datelor privind indicatorii prezențați, observăm faptul că cele mai ridicate niveluri ale remitențelor provin din Canada, Germania, Israel, Italia, Spania, SUA și Ungaria; atingând un maxim de aproximativ 3 mld. de dolari în 2008 din Spania, iar pe locul doi se situează Italia cu 2,3 mld. de dolari tot în 2008.

Elveția, deși are PIB/capita mai mare decât Italia și Spania, nu a generat remitențe mai însemnate decât acestea în principal datorită numărului mult mai mare de români care lucrează în Italia și Spania. Mai mult decât atât, comparativ cu nivelul PIB/capita (care este cel mai mare dintre țările considerate) Elveția a generat cele mai puține remitențe. La polul opus se află Ungaria care comparativ cu nivelul PIB/capita (cel mai scăzut dintre țările considerate) este a 6-a dintre statele analizate ca nivel al remitențelor românilor, atingând vârful în 2005 cu aproximativ 557 mil \$, în acel an fiind a doua țară ca nivel al remitențelor după Israel.

Cel mai mare nivel al ratei șomajului a fost înregistrat în Spania în anul 2009 atingând 20,4%, în același timp cu o creștere economică negativă de -4,5%. Cu toate acestea volumul emigranților români și al remitențelor acestora a fost extrem de însemnat.

Toate țările au înregistrat în 2009 creștere economică negativă, cel mai mare nivel fiind al Ungariei cu -6,5% în condițiile unei rate a șomajului de 12,6% și cel mai redus nivel aparținând Israelului -1,03% cu o rată a șomajului de 6,2%. De menționat este că singurul an dintre cei analizați în care Israel a avut descreștere economică a fost 2009. Cele mai mici rate ale șomajului pentru toți cei cinci ani le-au avut Elveția, Olanda și Austria cu medii de 3,9%, 3,6% și respectiv 4,5%

Cel mai mare ritm de creștere economică între anii 2005-2008 a fost înregistrat în Cehia. Acest lucru poate fi explicat prin cea mai mică datorie publică din Centrul și Estul Europei precum și prin economia bazată în special pe exporturi. Scăderea din 2009 a fost cauzată de reducerea cererii din partea principalilor parteneri de comerț (Germania).

Utilizând Analiza Componentelor Principale (ACP) pentru datele prezentate am identificat anumite aspecte comune ale țărilor de emigrație. Primele două componente principale descriu 56% din informațiile surprinse de cele 10 variabile, iar primele 4 componente includ 84,39% din informație. Astfel se poate reduce dimensiunea spațiului inițial al variabilelor de la 10 la 4, pierzând în acest proces o cantitate minimă de informație. Matricea coeficienților de corelație asociată informațiilor reduse (prin proiectarea variabilelor în spațiul primelor patru componente principale) este prezentată în tabelul 2.

Tabelul 2.

Matricea coeficienților de corelație pentru variabilele proiectate în spațiul componentelor principale

	Component			
	1	2	3	4
Remitentele	.926	.153	-.140	.033
PIB/capita	-.416	.650	-.483	-.084
Cresterea PIB/capita	-.263	.466	.416	.651
Rata inflatiei	.147	-.691	.258	.460
Rata somajului	.819	-.046	.180	-.196
Speranta de viata	.011	.671	-.575	.347
Stocul de emigranti	.931	.159	-.131	.038
Distanta	-.051	.624	.549	-.495
Tara latina	.734	.247	-.127	.152
Indicele Gini	.144	.594	.715	.148

Extraction Method: Principal Component

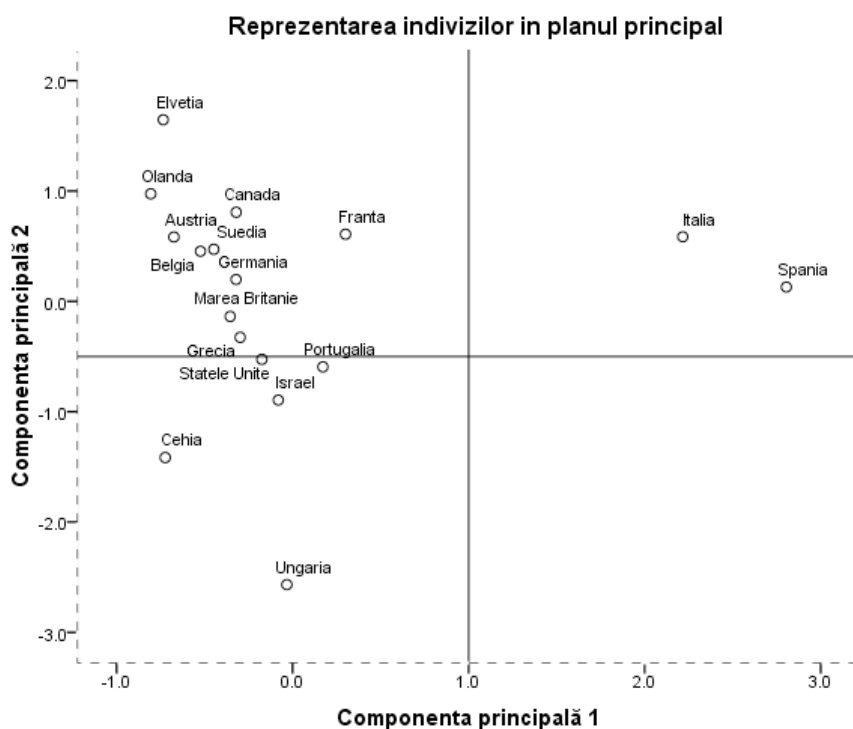
a. 4 components extracted.

Astfel, prima componentă principală conține variabilele care exprimă: remitențele (coeficientul de corelație este de 0.926), rata șomajului (0.819) stocul de emigranți (0.931) și țara latină (0.734). Variabilele ce exprimă PIB/capita, rata inflației (corelație negativă), speranța de viață la naștere și

distanța sunt influențate de a doua componentă. A treia componentă conține variabila ce exprimă indicele Gini iar a patra creșterea PIB/capita.

Considerând ca indivizi în analiza cluster țările în care românii au emigrat, reprezentarea acestora în spațiul componentelor principale o regăsim în Figura 1.

Figura 1. Țările de destinație a migrației românilor în spațiul componentelor principale

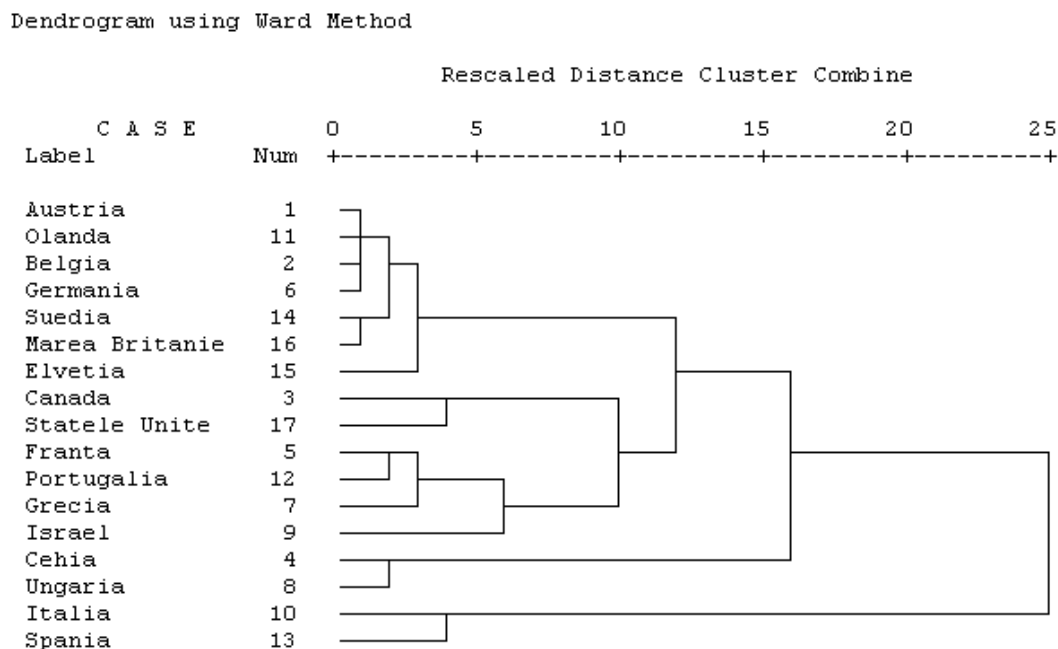
Astfel, Italia și Spania constituie o grupare (ce reiese din cadranul I), Ungaria, Cehia, Israel, Statele Unite ale Americii și Portugalia formează o a doua grupă (cadranul III) iar restul țărilor au caracteristici apropiate fiind grupate în cadranul II.

Am completat analiza cluster cu ierarhizarea prin metoda Ward. Aplicând algoritmul de ierarhizare, pentru setul de date nestandardizate utilizat în analize, obținem dendograma din figura 2:

Clasificarea țărilor către care se îndreaptă românii ca destinație principală a emigrației în raport cu criteriile definite anterior confirmă reprezentarea în spațiul componentelor principale definită anterior.

Astfel Spania și Italia formează împreună o clasă; Ungaria, Israel, Statele Unite, Canada, Germania formează o a doua clasă; țările rămase se constituie într-o a treia clasă.

Figura 2. Clasificarea principalelor țări de emigrație

Pentru datele standardizate, dacă decupăm arborele de clasificare la un nivel de agregare corespunzător împărțirii în trei clase, găsim că:

- Spania și Italia aparțin unei clase;
- Cehia și Ungaria formează o doua clasă;
- Restul țărilor se încadrează într-o a treia clasă;

Mai mult, dacă descreștem nivelul de agregare astfel încât să fie înglobate cinci clase obținem o distribuție foarte interesantă a țărilor în clustere

- Spania și Italia: țări latine ce dețin cel mai mare număr de emigranți români
- Cehia și Ungaria: țări din centrul europei cu o economie similară cu a noastră, cu care împărtășim anumite obiective, care nu au adoptat încă moneda Euro și în care oportunitățile de angajare pentru români au crescut în ultimii ani;
- Israel, Grecia, Portugalia și Franța: două țări apropiate de orientul mijlociu și două țări latine;
- SUA și Canada: state din America de Nord;
- Austria, Olanda, Belgia, Germania, Suedia, Marea Britanie, Elveția: aproape toate țările din Europa Germanică sunt incluse în această clasă.

5. Concluzii

Comportamentul românilor este unul diferit de cel al populației altor state din Sud-Estul Europei în ceea ce privește migrația internațională. Datorită unei tranziții greoaie către economia de piață și a dificultăților de pe piața muncii din România o mare parte a românilor (cca 3 milioane de persoane după unele estimări) au ales să părăsească România fie pe perioade limitate fie definitiv.

În acest articol s-a căutat să se surprindă caracteristicile țărilor preferate ale emiranților români și de asemenea să se grupeze statele către care românii emigrază în raport cu criteriile utilizate pentru motivarea migrației.

Rezultatele principale sugerează faptul că cel mai important motiv asociat migrației este nivelul șomajului, deci situația economică din România. De asemenea, faptul că majoritatea românilor se îndreaptă către țări de limbă latină (Spania și Italia) nu mai este o surpriză.

Nivelul remitențelor nu este afectat de distanța față de România a țării de destinație a migranților și nivelul creșterii economice dar este negativ influențat de nivelul PIB per capita. Acest aspect poate fi justificat prin faptul că românii nu se îndreaptă în mod necesar către țările mai bogate, ci către acelea care le oferă oportunități mai mari de câștig.

În ceea ce privește clasificarea țărilor către care s-au îndreptat românii, s-au definit trei mari categorii de destinații. Astfel prima dintre acestea este formată din țările latine Spania și Italia, urmată de o a doua formată din Ungaria, Israel, Statele Unite, Canada, Germania, iar restul țărilor intră în cea de-a treia categorie.

Bibliografie

Breunig Christian – Cao Xun – Luedtke Adam (2008): *International Migration and its Political Sources: A Network Analysis*, Working Paper, Princeton University.

Cattaneo Cristina (2009): International Migration, the Brain Drain and Poverty: A Cross-country Analysis, *The World Economy*

Horvath, Istvan (2007): Romania. Country Profile, *Focus-Migration* No. 9.

Litan Cristian (2009): On the macroeconomic impact of remittances in Romania, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Oeconomica*, 54(2): 21–36.

Roman, Monica – Voicu, Cristina (2010): Câteva efecte socioeconomice ale migrației forței de muncă asupra țărilor de emigrație. Cazul României, *Economie teoretică și aplicată*, XVII(7): 50–65.

Roman, Monica (2003): *Resursele umane în România. Evaluare și eficiență*. București: Editura ASE.

Roman, Monica – Ileanu, Bogdan (2010): Modelarea deciziei de remitere a emigrantilor est europeni. *Studii și Cercetări de Calcul Economic și Cibernetică Economică*, 44(3-4): 77–89.

SANDU, Dumitru (2010): Lumi sociale ale migrației românești în străinătate. Iași: Polirom

Ministerul Afacerilor Interne (MAI) (2006): *Imigrația și Azilul în România*. Anul 2006. [online]
<http://www.mai.gov.ro/Home/index.htm>

The World Bank (2010): *Migration and Remittances Factbook*

International Organization for Migration (IOM) 2010: *World Migration 2010: The Future of Migration. Building Capacities for Change*: IOM.

The World Bank (2011): *Migration and Remittances Factbook* – Romania

International Organization for Migration (IOM) (2008): *Migration in Romania*, a country profile: IOM.